

Asia: VN/26445/2023

Lausuntopyyntö Kuluttajaluotto- ja rahoituspalvelujen etämyyntityöryhmän mietinnöstä

1 Yleiset huomiot

Yleiset huomiot

-

2 Kuluttajaluottodirektiivin täytäntöönpano

2.1 Yleiset huomiot

-

2.2 Soveltamisalan laajennus

-

2.3 Luottokelpoisuuden arviointi ja sopimusoikeudelliset seuraamukset

Kuluttajaliitto ry (jäljempänä Kuluttajaliitto) kiittää mahdollisuudesta antaa oikeusministeriölle kirjallinen lausunto otsikkoasiasta. Kuluttajaliitto esittää kohteliaimmin seuraavat huomiot:

Kuluttajaluotto- ja rahoituspalvelujen etämyyntityöryhmän mietintö koskee kuluttajaluottodirektiivin ja kuluttajaoikeusdirektiivin muutosdirektiivin täytäntöönpanemiseksi laadittua ehdotusta. Mietinnössä ehdotetaan kuluttajaluottodirektiivin sekä kuluttajaoikeusdirektiivin muutosdirektiivin täytäntöönpanemiseksi muutoksia kuluttajansuojalain 6, 6 a ja 7 lukuun sekä eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä annettuun lakiin, asunto-omaisuuteen liittyvien kuluttajaluottojen välittäjistä annettuun lakiin, kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annettuun lakiin, Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annettuun lakiin, vakuutuslainsäädäntöä koskevaan lakiin, vakuutusten tarjoamisesta annettuun lakiin, luottolaitostoiminnasta annettuun lakiin, positiivisesta luottotietorekisteristä annettuun lakiin, luottotietolakiin, Finanssivalvonnasta annettuun lakiin, Finanssivalvonnan valvontamaksuista annettuun lakiin, maksupalvelulakiin sekä yleiseurooppalaisen yksilöllisen eläketuotteen tarjoamista ja jakelua koskevan Euroopan unionin asetuksen täydentämisestä annettuun lakiin. Lisäksi mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki kuluttajansuojalain 7 luvun soveltamisalaan

kuuluvien kuluttajaluottojen välittäjistä. Hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksen valmistelun taustalla on paitsi velvollisuus täytäntöönpanna EU-direktiivejä myös tavoite toteuttaa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjausta ylivelkaantumisen torjumisesta.

Kuluttajan luottokelpoisuuden arviointia ja sen laiminlyönnin seurauksia koskeva sääntely on tällä hetkellä hajallaan useissa eri laeissa. Velvollisuudesta arvioida kuluttajan luottokelpoisuus säädetään kuluttajansuojalain (jäljempänä KSL) 7 luvun 14 §:ssä. Kuluttajansuojalaissa ei ole sopimusoikeudellisia säännöksiä siitä, miten luottokelpoisuuden arvioinnin laiminlyönti vaikuttaa kuluttajaluottosopimukseen. Voimassa olevan oikeuden mukaan kuluttajalla on oikeus vaatia sopimukseen perustuvaa vahingonkorvausta luotonantajalta, jos luotonantajan menettely on ollut tuottamuksellista ja kuluttajalle on aiheutunut luotonantajan menettelystä vahinkoa. Vahingonkorvauksesta ei ole kuluttajansuojalaissa säännöksiä, vaan vahingonkorvausta koskeviin tapauksiin sovelletaan yleisiä vahingonkorvausoikeudellisia oppeja. Kuluttajansuojalaissa ja kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetussa laissa säädetään kuitenkin elinkeino-oikeudellisista seuraamuksista luotonantajalle, jos se laiminlyö KSL 7 luvun 14 §:n mukaisen luottokelpoisuuden arvioinnin. KSL 7 luvun 50 §:n 1 momentin mukaan luotonantajaa voidaan kieltää jatkamasta tällaista menettelyä taikka uudistamasta sitä tai siihen rinnastettavaa menettelyä. Kiellon määrittämisestä ja sen tehostamisesta uhkasakolla säädetään kuluttajansuojalain 2 ja 3 luvussa. Luotonantajalle voidaan myös määrätä menettelystä seuraamusmaksu. Seuraamusmaksun määrittämisestä säädetään kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetussa laissa.

Nyt KSL 7 luvun 14 §:ää ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että kuluttajan luottokelpoisuuden arviointi olisi tehtävä huolellisesti ja kuluttajan edun mukaisesti. Arviointi olisi tehtävä kuluttajan tuloja, menoja ja muita taloudellisia olosuhteita koskevien, kyseisessä olevan luoton luonteeseen, keston, arvoon ja riskeihin nähden tarpeellisten ja oikeasuhteisten tietojen perusteella, jotka tulee hankkia kuluttajalta, luottotietorekisteristä ja muista tarpeellisista lähteistä. Lisäksi säännökseen ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, jonka mukaan jos luotonantaja laiminlyö luottokelpoisuuden arviointia koskevia velvoitteitaan, kuluttajalla ei olisi velvollisuutta maksaa luoton korkoa eikä muita luottokustannuksia lainkaan. Kustannuksista vapautuminen koskisi koko laina-aikaa.

Kuluttajaliitto on aiemmassa lausuntotyössään korostanut yksilöllisen harkinnan merkitystä tilanteessa, jossa luotonantaja arvioi kuluttajan maksukykyä ja tekee palvelunsa tarjoamisesta tai tarjoamatta jättämisestä päätöksiä. Luottokelpoisuuden arvioinnissa kyse on samankaltaisesta arvioinnista. Siten Kuluttajaliitto korostaa yksilöllisen harkinnan merkitystä KSL 7 luvun 14 §:n arviointikriteerien kohdallakin. Kuluttajaliitto ehdottaa harkinnan yksilöllisyyden näkyväksi tekemistä säännöksen sanamuotoon.

Näkemyksemme on, että yksilöllinen harkinta palvelee ensinnäkin kaikkia kuluttajia ylivelkaantumiselta. Lisäksi yksilöllinen harkinta parantaa sellaisten tosiasiallisesti maksukykyisten kuluttajien asemaa, joiden tulovirta on jostakin epätyypilliseksi katsottavasta tilanteesta huolimatta vakaa.

Kuluttajaluottodirektiivin (2023/2225/EU) johdanto-osan 55 kappaleen mukaan arvioidessaan kuluttajan kykyä täyttää luottosopimuksen mukaiset velvoitteensa luotonantajan olisi otettava huomioon merkitykselliset seikat ja erityisolosuhteet. Jotta erityisolosuhteet tulisivat huomioiduiksi luottokelpoisuuden arvioinnissa, KSL 7 luvun 14 §:n sanamuodossa tulisi näkyä harkinnan yksilöllisyys.

Kuluttajaliitto kannattaa KSL 7 luvun 14 §:n uuden 5 momentin muotoilua. Kuluttajaluottodirektiivin johdanto-osan 53 kappaleen mukaan vastuun luottokelpoisuuden arvioimisesta olisi kuuluttava luotonantajille. Jotta vastuu toteutuu käytännössä, on tärkeää ja kuluttajan edun mukaista, että luotonantaja vastaa luoton korosta ja muista luottokustannuksista, mikäli luotonantaja on laiminlyönyt velvollisuutensa selvittää kuluttajan luottokelpoisuus. Kuluttajaliitto katsoo, että säännöksen sanamuodon on hyvä säilyä mahdollisimman ehdottomana, jotta luotonantajat toimivat vastuullisesti ja kuluttajat tietävät luottoa saadessaan pystyvänsä täyttämään omat luotosta johtuvat velvoitteensa.

2.4 Rekisteröintivelvollisuuden laajennus

-

2.5 Muut huomiot

Kuluttajaluottodirektiivin 16 artikla koskee neuvontapalvelujen tarjoamista. Artikla on uusi ja se edellyttää täytäntöönpanoa kansalliseen lainsäädäntöön. Kuluttajaliitto esittää yleisellä tasolla neuvontapalveluihin liittyen huolen, että neuvontapalveluista voi tulla ylimääräisiä kuluja kuluttajalle, jonka voi olla vaikea hahmottaa, liittykö tarjotun neuvontapalvelun hyväksyminen tai siitä kieltäytyminen luoton myöntämiseen. Kuluttajaliitto katsoo, että neuvontapalvelun tarjoamiseen tavallisen kuluttajaluoton yhteydessä voi liittyä harhaanjohtavan markkinoinnin riski. Kuluttajan suojaaminen mahdollisilta väärinymmärryksiltä tulisikin ottaa huomioon neuvontapalveluja ja niiden markkinointia koskevassa sääntelyssä.

3 Kuluttajaoikeusdirektiivin muutosdirektiivin täytäntöönpano

Kuluttajaoikeusdirektiivin muutosdirektiivin täytäntöönpano

-

4 Vaikutusten arviointi

4.1 Kuluttajaluottodirektiivin täytäntöönpano

-

4.2 Kuluttajaoikeusdirektiivin muutosdirektiivin täytäntöönpano

-

5 Muut huomiot

Muut huomiot

Kuluttajaliitto kannattaa saavutettavuuden ja siten kaikkien kuluttajien huomioon ottamisen muotoiluja KSL 6 luvun uudessa peruuttamistoimintoa koskevassa 14 a §:ssä ja KSL 6 a luvun ennakkotietojen ja sopimusehtojen toimittamista koskevassa 11 §:ssä. Mainittuun KSL 6 a luvun 11 §:ään ehdotetaan mietinnössä uutta 4 momenttia, jonka mukaan ennakkotiedot ja sopimusehdot olisi pyynnöstä toimitettava vammaisille kuluttajille soveltuvassa ja saavutettavassa muodossa. Kuluttajaliitto huomauttaa, että elinkeinonharjoittajalla olisi oltava tällaiset saavutettavassa muodossa olevat dokumentit olemassa, jotta säännös käytännössä toteutuisi ja vammaiset kuluttajat saisivat tiedot pyydettyinä ja voisivat tehdä ennakkotietoihin ja sopimusehtoihin perustuvia kulutusratkaisuja. Koska saavutettavat dokumentit olisivat joka tapauksessa elinkeinonharjoittajalla olemassa, Kuluttajaliitto kannattaa sääntelyä, joka ohjaisi lähtökohtaisesti niiden mahdollisimman helppoon ja yhdenvertaiseen saatavuuteen erikseen pyytämisen sijaan. Yleisenä huomiona Kuluttajaliitto toteaa, että monet saavutettavuusvaatimukset voidaan ottaa huomioon yhdessä ja samassa kaikille suunnatussa dokumentissa.

Ylikarhu Ella

Kuluttajaliitto ry, Konsumentförbundet rf - varsinainen vastuuvastuunvalmistelija

Timo Niemi, juristi